

Когато литературната творба се разглежда като модел на житейска или въображаема ситуация, разгърната в художествено-образна форма се стига до извода, че богатството на идеи и начини свързани с нейната реализация в текста, развива детското светоусещане, съдейства за социализация на детето както в когнитивен и социален, така и в емоционален аспект. Като модел на продуцираните от детето художествени текстове, дава основание да се счита, че натрупването на такива модели съдейства за изграждане у детето на способности за художествено възприемане и отразяване на тази „по-сложна“ действителност във формите на преразказа и разказа.

Детето трябва да умее да извърши предварителна мисловна преработка на чуто, да отдели основните му части и да ги свържи помежду им, за да успее да възпроизведе познат текст. Постепенно, то започва да пренася усвоеното в практиката си по съставяне на приказки. За развитието на детския разказ допринася преразказът. Децата се подготвят за самостоятелно словесно творчество като овладяват структурата на свързания текст и особеностите на художествения стил.

Речта на децата е повлияна от литературните образци и в процеса на преразказване става по-слабо ситуативна, обогатява се с различни синтактични форми, думи и изрази. Усвояването на преносното значение на думата, на метафоричния смисъл, се извършва главно в процеса на анализа на литературните произведения, предлагани за преразкази. Многозначителността и преносното значение на думата са главните източници на образността. Децата с изразени възможности в областта на словесното творчество употребяват думите и изразите с преносно значение.

Важен момент е за конструиране на жив интересен преразказ е изискването за повторно протичане и за отсрочено възпроизвеждане на текста. Така се осигурява възможност за по-дълбоко осмисляне и преживяване от децата. Важен е характера на произведената беседа върху съдържанието и формата на предложения текст. В беседата не трябва да има въпроси, които изискват прости и еднозначни отговори от детето, но могат да се задават такива, които спомагат разкриването на концептите, присъщи на неговия свят и перцептивни нагласи.

Важна роля играе преразказът, свързан с възпроизвеждане на отделни групи представи. Най-малка динамичност се наблюдава у децата, които, независимо от пълнотата на изложението на прочетеното в свободния преразказ, не са в състояние да отделят определена група представи. Най-гъвкави са съответно те у децата, при които

се стига до актуализирането на такива представи, които в свободния преразказ не са фигурирали.

За развитието на това умение се акцентира на отделянето от текста на моментите, свързани с разкриване обстоятелствата на действието. Активизирането на въображението е емоционалното възприятие се отразява чувствително на образния строй на детските преразкази, децата използват ярки образни думи и изрази, експресивно натоварени глаголи, художествени наречия, епитети, с лекота намират подходящи изрази за заменяне на авторските.

Основни фактори за по-добро осмисляне и съпреживяване на художествените произведения са театрализираните игри и особено играта-драматизация. Те дават възможност на децата по-ярко да си представят образите и изразително да предадат съдържанието, максимално опирайки се на диалогичната реч.

На базата на усвоените умения се очертават основните звена на подсистемата на детския преразказ, основаваща се на постепенно усложняване на дидактичната задача и засилване на творческия характер на дейността:

- 1) Цялостен преразказ на произведението – първоначално с, а след това без онагледяване;
- 2) Преразказ само на онези части, които са свързани с изявата на героите;
- 3) Преразказ на част, изобразена с помощта на пиктограма, изтегляна при игра на карти;
- 4) Игра-драматизация или куклен театър по литературно произведение;

5) Творчески преразказ с промяна на сюжета на произведението;

6) Преразказ на приказка с варианти на завършек.

Груповата организация на децата е основен подход при работа с формите на преразказ, като всяко дете реализира индивидуалните си способности при членовете на своята група. Предпочитан метод е моделирането на сюжета с помощта на пиктограми, фиксиращи отделните епизоди на приказката, като героите са изобразени с геометрични фигури или стилизирани изображения, а репликите между тях са посочени със стрелки.

Разказите, провокирани от промяната на сюжета на произведението се реализират също в група, като детето от всяка група тегли карта с изображение на нетипичен за познатия сюжет герой или променени обстоятелства на действието.

„Миш-маш от приказки” („салата от приказки”) може да се ситуира и посредством изображения на герои от познати приказки, закрепени на стойки. Възможни са различни варианти: 1) колективен разказ по всички изображения; или 2) разказ на всяко едно от децата по избрани изображения.

От творчеството на Джани Родари е повлияна и идеята за вариантно разгръщане на вече започната приказка. Обсъждайки предложените идеи, групата оформя текст, който съдържа в себе си три варианта на завършек.

Творчески разказ по играчки за тях е трудно да направят, преди да са овладели умения за опериране с образи в умствен и въображаем план.